

Nr 836

Av herrar Hedlund och Wedén, *angående den ekonomiska politiken.*

(Lika lydande med motion nr 656 i Första kammaren)

Bland de många problem inom den ekonomiska politikens sfär som efter ett långt socialdemokratiskt maktinnehav kvarstår olösta intar inflationen en framskjuten plats. Efter kriget har levnadskostnaderna i Sverige långt mer än fördubblats. Detta har medfört olägenheter och nackdelar för produktionen och sysselsättningen samt har även påverkat inkomst- och förmögenhetsfördelningen i en ur social synpunkt föga önskvärd riktning. Motståndskraften mot konjunkturavmattningens påfrestningar har försvagats. Småspararna har missgynnats jämfört med andra mera välsituerade grupper, vilket innebär en uppenbar social orättvisa och motverkar det enskilda sparandet.

Den socialdemokratiska regeringen har inte heller kunnat skapa förutsättningar för en någorlunda jämn och stabil ekonomisk utveckling. Följden har långa tider blivit ett otillfredsställande utnyttjande av produktionskapaciteten. Detta betyder väsentliga samhällsekonomiska förluster. Bl. a. har inom byggnadsverksamheten — den måhända mest reglerade delen av den ekonomiska verksamheten, där staten skulle kunnat visa sin förmåga att planmässigt styra — plötsliga variationer i byggnadstillstånd och byggnadsverksamhet tillhört det normala. Utvecklingen på byggnadsområdet och den statliga dirigeringen har även på detta sätt starkt medverkat till inflationen. Att nya bostäder, trots inte oväsentliga statliga subventioner, blivit så dyra att många människor inte har råd att hyra dem hör till de väsentliga dragen i utvecklingen.

En annan sida av regeringens misslyckanden på det ekonomisk-politiska området gäller budgetpolitiken. Även om dennas verkningar ingalunda kan bedömas uteslutande med hänvisning till det större eller mindre överskottet på driftbudgeten eller totalbudgeten, så kan det likväl konstateras att betydande variationer i detta överskott eller underskott bör anpassas efter konjunkturutvecklingen. Detta har varit ett bärande drag i den svenska budgetpolitikens principer. Finansminister Sträng har emellertid flera gånger under 1960-talet och slutet av 1950-talet lyckats åstadkomma att budgetöverskotten varit stora under mindre goda eller fallande konjunkturer, medan de däremot blivit mindre under goda eller stigande konjunkturer.

turer. Det är i stort sett en utveckling tvärtemot den som skulle ha verkat i stabiliserande riktning. På detta sätt medverkade finanspolitiken till överttryck inom samhällsekonomin för några år sedan och ledde till en pris- och lönestegring som i hög grad har försvagat det svenska näringslivets konkurrensförmåga under de senaste åren och ogynnsamt påverkat den *reella* löneutvecklingen och inkomsterna i övrigt. Dessutom har följden av kostnadsutvecklingen blivit att företagets konsolidering försvårats och i många fall omöjliggjorts. Tvärtom har den finansiella stabiliteten hos en del av dem minskats. På ett för alla uppenbart sätt har detta bekräftat riktigheten av den kritik som från vår sida framförts mot regeringens påstående att fortsatt inflation gör det lättare att skapa en full och tryggad sysselsättning. Vi har påpekat att inflationen tvärtom i många fall genom att verka kostnadsuppdrivande minskar konkurrensförmågan med utlandet samt försvårar företagets konsolidering. På dessa vägar åstadkommes otrygghet för sysselsättningen och arbetslöshet.

Inflationen ökar arbetslösheten och minskar produktionen

En sådan verkan av inflationen framträder med särskild tydlighet om samtidigt en viss internationell konjunkturförsvagning föreligger. Inträffar dessutom vissa strukturförändringar och samtidigt artificiella förhållanden inom världshandeln kommer de härav betingade svårigheterna att läggas ovanpå dem som inflationsutvecklingen leder till.

Från regeringshåll göres ofta gällande att det är konjunkturförsvagningen och strukturförändringarna som i stort sett allena förklarar sysselsättningssvårigheterna i Sverige. Detta är emellertid en ensidig och därför felaktig bild. Med en mindre intensiv inflation och kostnadshöjning skulle näringslivets räntabilitet och kapitalförsörjning varit gynnsammare och därmed skulle följt starkare drivkrafter till produktionsutveckling och större möjligheter att avsätta varor under hård konkurrens med utlandet. Detta betyder att man i så fall skulle haft en snabbare ökning av de nya arbetstillfällena och därigenom fått en bättre uppvägd verkan på arbetsmarknaden av de inskränkningar som berott på konjunkturförsvagningen och vissa strukturella förändringar.

Det är en klen tröst att det finns andra stater, särskilt Västtyskland, som det senaste året bedrivit en politik som i motsats till tidigare år med alldeles särskild styrka påverkat sysselsättningen där i negativ riktning. Trots sådana misstag ligger den svenska produktionsökningen och stegringen av nationalinkomsten för år 1967 på ett lägre procenttal än genomsnittet för OECD-staterna. Går man till perioden från och med 1965 till och med den beräknade siffran för innevarande år så finner man att den svenska nationalproduktens ökning väntas uppgå till ca 14 % under denna 4-årsperiod, medan genomsnittet för OECD-staterna beräknas bli 19 %. Siffran för Norge, där man i stort sett undgått den svenska arbetslöshets-

krisen, ligger till och med något högre än detta genomsnitt. Hade utvecklingen hos oss varit lika snabb som genomsnittet för denna grupp av industristater skulle vår nationalinkomst för närvarande årligen varit 6 à 7 miljarder kronor större än den är — vid samma penningvärde. Därmed skulle följt ett ökat skatteunderlag, och stat och kommun skulle årligen erhållit 3 à 4 miljarder kronor mer i ökade inkomster.

Brister i regeringspolitiken

Regeringspolitikens brister sådana de hade framträtt redan under 1965 och 1966 på några av de viktigaste punkterna sammanfattades i vår motion för jämnt ett år sedan på följande sätt, vilket frånsett den försvagade konjunkturens verkan på kapitalmarknaden alltjämt synes utgöra en god karakteristik.

1. Skadeverkningarna för såväl den enskilde som hela samhällsekonomin av en ständigt fortgående penningvärdeförsämring av den omfattning som denna haft under de senare åren har negligerats. Intresset att med energi och målmedvetenhet bekämpa inflationen har varit otillräckligt. I grunden ligger en allvarlig felbedömning från regeringens sida av inflationens verkningar.

2. Planeringen av reformarbetet och dess anpassning till de statsfinansiella och samhällsekonomiska resurserna har varit synnerligen bristfällig.

3. Den bristande planeringen har lett till ryckighet i finanspolitiken. Denna har också i stort sett anpassats dåligt till den faktiska konjunktursituationen.

4. I särskilt hög grad har ryckighet utmärkt regeringens politik på bostadsområdet. Det har lett till överansträngning av resurserna under vissa perioder med bl. a. kraftiga kostnadsstegringar som följd. Plötsliga kastningar har gjorts för att söka mildra skadeverkningar av gjorda feldispositioner.

5. Kapitalförsörjningen i fråga om såväl bostadssektorn som företagsinvesteringarna har försummats. En direkt avvisande inställning har intagits gentemot flertalet väckta förslag att stimulera det enskilda sparandet. Företagssparandet har medvetet strypts.

6. Det alltmera markerade behovet att reformera skattesystemet — bl. a. i syfte att förbättra de svenska företagens konkurrensläge gentemot utlandet till gagn för de anställda — har mötts med oförståelse.

Listan av försummelser och misstag i regeringspolitiken skulle kunna göras både längre och mera detaljerad. Men den anförda uppräkningslistan torde vara tillräcklig för att visa de enligt vår mening viktigaste kardinalfelen i den förda politiken: den slappa hållningen egentemot inflationen, den bristande planeringen och felgreppen i fråga om kapitalförsörjningen. Med dessa misstag hänger den bristande verksamheten i fråga om konkurrensläget gentemot utlandet nära samman.

Av den följande framställningen framgår att vi nu framför liknande krav men med tillägg för en rad ting som är av betydelse i nuvarande starkt försämrade konjunkturläge. Våra förslag är alltså uttryck för en långsiktig och målmedveten bedömning.

Regeringen söker trösta sig med att den svenska konkurrensförmågan inte kan vara allvarligt skadad, eftersom exporten kunnat upprätthållas i något växande utsträckning. Man blundar då för det faktum att denna export till stor del har ägt rum till priset av en mycket låg räntabilitet och i förhållande till kostnaderna otillräckliga priser. Företagssparandet har sjunkit och på många håll blivit negativt.

Regeringens påstående att självfinansieringen inom den svenska industrin är hög vid en internationell bedömning förefaller inte vara på ett tillfredsställande sätt underbyggt. För övrigt är det klart att om ett land sedan länge har så mycket högre löner än flertalet konkurrerande industriländer i Europa och annorstädes — utom Nordamerika och Australien och Nya Zeeland — så finns det ett behov av att man på någon punkt för en mera produktionsvänlig ekonomisk politik än de. Denna får inte på alla punkter vara ur näringslivets synpunkt lika med eller sämre än förhållandena i det konkurrerande utlandet. Eljest kan man inte trygga en fortsatt förbättring i önskvärd takt.

Den bristande konsolideringen inom företagen är som ofta påpekats till skada för de anställda och minskar deras trygghet. Företagens möjlighet att bibehålla sysselsättningen vid påfrestningar som väntas vara en inte alltför lång tid minskas uppenbarligen. Lika allvarligt är att den ovan beskrivna utvecklingen naturligtvis skapar ogynnsamma förutsättningar för en snabb ekonomisk expansion och standardhöjning, vilket redan ovan påpekats. Att skatteinkomsterna på så sätt blir mindre än de skulle kunna vara — vid oförändrat skattetryck — är uppenbart. Detta blir fallet även av det skälet att en ofullständig sysselsättning gör det nödvändigt att tillgripa mera omfattande och dyrbara arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Sådana åtgärder är självfallet motiverade. Men ännu bättre är om man för en sådan politik att behovet av dem blir mindre därför att den ordinarie sysselsättningen inte utsättes för onödiga störningar eller expanderar i alltför ringa grad.

Den stora arbetslösheten motiverar energiska åtgärder

Framför allt är det naturligtvis hänsynen till de enskilda människorna som gör det angeläget att en politik föres som så snart som möjligt kan åstadkomma en ökning av sysselsättningen och en minskad otrygghet i arbetet. De som är tillfälligt hänvisade till omskolningskurser eller beredskapsarbeten tillhör dem för vilka den offentliga politiken bör söka skapa ordinarie arbetstillfällen. Tar man hänsyn till att vår vanliga arbetslöshetsstatistik inte medräknar så många potentiellt arbetsökande som det verkliga antalet, bl. a. gifta kvinnor och nyligen utbildade ungdomar, så är det troligt att antalet människor utan ordinarie arbete f. n. överstiger 100 000. Under sådana omständigheter framstår en expansiv ekonomisk

politik såsom väl motiverad, ja nödvändig. De av regeringen föreslagna åtgärderna synes oss otillräckliga. Samtidigt är det klart att en hög beredskap krävdes så att i händelse av en snabb konjunkturförbättring under vintern 1968—1969 eller månaderna därefter den expansiva politiken kan dämpas. Dessutom är det uppenbart att en svensk politik av produktions- och sysselsättningsökande slag måste hålla sig inom de gränser som sättes av hänsyn till vår betalningsbalans och valutareserv. I den mån det är möjligt att i någon mån åstadkomma en internationell parallell ekonomisk expansion i en rad västeuropeiska stater, anpassad efter varje lands förhållanden, så understödes därigenom tendensen till produktionsökning i Sverige, och ramarna vidgas för de svenska exportfrämjande åtgärder som är möjliga utan skadliga verkningar på Sveriges internationella likviditet. Därför framstår det som en central uppgift för den svenska regeringen att med all tänkbar energi söka skapa förståelse för lämpligheten av en sådan internationell ansträngning att skapa gynnsammare konjunkturer. Skall man döma av den omständigheten att regeringen i den offentliga debatten och i budgetkommentaren ägnat detta spörsmål så ringa intresse, förefaller det uppenbart att den gjort sig skyldig till en alltför passiv hållning. Att frågan vidrörts vid några överläggningar inom internationella organ kan inte anses tillräckligt.

Vi kommer att i en särskild motion framlägga en rad förslag till ändringar av den statliga finanspolitiken och vissa andra åtgärder, som vi anser böra ingå i en snarast möjligt sysselsättningskapande politik. Enligt vår mening borde regeringen redan under de senaste månaderna ha genomfört flera sysselsättningskapande åtgärder. Från vår sida har under höstrikdagen allvarlig oro uttryckts för att regeringen inte med tillräckligt allvar tar itu med den nuvarande sysselsättningskrisen. Visserligen har arbetsmarknadspolitiken kommit till ökad användning, men dessa åtgärder synes icke vara tillräckliga. Vi påpekade redan för ett år sedan i en motion, nr 764 i andra kammaren och nr 594 i första kammaren, att regeringen utan dröjsmål borde skapa en beredskap för att kunna kraftfullt ingripa i händelse av en eventuell konjunktur nedgång och då ha färdig en därför anpassad politik och nämnde en rad åtgärder.

En del av dessa åtgärder har i större eller mindre utsträckning genomförts, vilket visar att rekommendationerna var realistiska.

Bland de förslag som vi nu i den särskilda finanspolitiska motionen framlägger kan nämnas viss ökning av vägbyggena samt tidigareläggning av en del statliga beställningar och användning av reservationsmedel för ur försvarets synpunkt angelägen anskaffning, som samtidigt leder till att sysselsättningen kan upprätthållas bättre i berörda industrier. En extraordinär åtgärd genom att svenska staten som gåva till utvecklingsländer överlämnar vissa kvantiteter av papper, järn, stål och gödningsmedel m. m. anser vi också vara väl motiverad. Liksom en del beställningar bör denna

åtgärd påbörjas omedelbart, alltså redan under innevarande finansår och med anslag på tilläggsstat.

Det är ett allmänt intresse för alla grupper av vårt folk att vårt näringslivs kapacitet kan bättre utnyttjas. I likhet med vad som sker enligt regeringsförslaget bör sysselsättningskapande åtgärder kunna finansieras med upplåning i viss utsträckning. Vi anser att det nya investeringsavdraget bör behållas under första halvåret. Därefter föreslår vi att omsättningskatten avskaffas för de slag av investeringsvaror som anges i särskilda motioner, således ett halvår tidigare än regeringen. Denna åtgärd kommer att medverka till en jämnare och högre sysselsättning under 1968.

Skulle konjunkturen ytterligare försvagas förutsätter vi att kraftigare sysselsättningskapande åtgärder tillgripes.

Snabb utveckling på längre sikt

Vid sidan av en sysselsättningskapande politik, som är avsedd för ett läge med försämrad konjunktur, kräves enligt vår mening en bättre och effektivare ekonomisk politik genom en omläggning som sätter denna i stånd att mera effektivt främja en snabb ekonomisk utveckling på något längre sikt. Hit hör bl. a. en fastare budgetplanering och en rullande flerårig finansplan samt en mera genomarbetad planering av det samhällsekonomiska utvecklingsproblemet över huvud. Detsamma gäller behovet av en mera rationell utbildningspolitik och åtgärder för att uppnå en *frivillig* anpassning av arbetskraften till samhällets behov. Det förutsätter också här en planering som man kan kalla för en budget i arbetskraftstermer.

Enligt vår mening består konsumenternas främsta skydd mot obefogat höga priser — i förhållande till kostnaderna — i att en effektiv konkurrens äger rum under lika betingelser för olika företagsformer. Konkurrensen stimulerar också till eliminering av onödiga kostnader och därigenom till billig produktion och måttliga priser. Emellertid är det uppenbart att konkurrensens priskontrollerande verkan kan stödjas och kompletteras genom samhälleliga åtgärder. Detta kan ske inte endast genom att främja förutsättningarna för effektiv konkurrens utan också med åtgärder som innebär att uppmärksamheten inriktas på sådana fall, där eljest konkurrensens ofullständighet skulle kunna leda till omotiverat höga priser. På så sätt kan man även bidra till den konsumentupplysning som behövs för att konkurrenssystemet skall verka på önskvärt sätt. Vi anser följaktligen att den statliga pris- och kartellövervakningen har en visserligen i förhållande till konkurrensen sekundär betydelse men dock en betydelsefull uppgift att fylla.

Bland åtgärder som leder till en effektivare marknadshushållning, lägre kostnader, rörlighet på arbetsmarknaden och sålunda till en effektivare produktion vill vi nämna en avveckling av hyresregleringen i den takt som förutsättningarna härför kan skapas, så att en lugn anpassning av hyres-

marknaden kan tryggas. Denna fråga behandlas i en särskild från vårt håll väckt motion.

Vi har sedan flera år föreslagit en rad åtgärder för att stimulera det enskilda sparandet. Det är inte nödvändigt att här åter nämna alla våra praktiska förslag. Vi vill emellertid betona att en ökning av sparandet hos allmänheten och de många företagen inte kan ersättas genom statligt och kommunalt sparande. Vi vill särskilt peka på möjligheterna att det inom företagen tillgängliga sparandet kan ökas genom olika slag av vinstandels-system, varom avtal träffas. Staten kan emellertid genom en gynnsam skattemässig behandling uppmuntra till sådana avtal, som medför att vinstandelen kvarhålls av företagen under ett avsevärt antal år. Vi vill också peka på lämpligheten av att man i vårt land, liksom redan skett på vissa andra håll, emitterar statliga, värdefasta obligationslån till en början med särskild inriktning på de mindre spararna. Dessa skulle genom denna sparform få ett skydd mot kapitalförlust till följd av inflationen, vilket många av dem f. n. inte har möjlighet att skaffa sig. Lån av detta slag får alltså ses som lämpliga såväl på grund av deras sparstimulerande effekt som med hänsyn till sociala rättvisekrav.

De genom ett sådant värdefast obligationslån vunna erfarenheterna bör sedan utnyttjas för vidare åtgärder i syfte att möjliggöra och underlätta värdefasta försäkringar och över huvud taget trygga spararna mot inflationsförluster. Att så sker kan på lång sikt få betydande verkningar till ökande av det enskilda, decentraliserade sparandet, som har en ytterst viktig uppgift att fylla för en effektiv kapitalmarknad.

Från vår sida har många gånger framhållits att en bättre och mera ekonomisk planering och ledning av den offentliga verksamheten skulle kunna medföra stora ekonomiska fördelar och dessutom få samhällsmaskineriet att fungera bättre.

Skattebördans fördelning

Vi har ofta framhållit att en omläggning av det svenska skattesystemet, så att det bättre motsvarar tidens krav och medför gynnsammare arbetsförutsättningar för arbetslivet, skulle vara till gagn för alla folkgrupper. Skatternas konstruktion har fördelningspolitisk betydelse men också verkningar på produktionens och nationalinkomstens utveckling. Dessutom måste betydande uppmärksamhet ägnas åt övervältringseffekterna i beskattningen. Genom att välja skatteformer, där skatten inbetalas av företagen utan direkt samband med varje särskild försäljning till konsumenterna, anser man sig på socialdemokratiskt håll ha tryggt att skatten »bäres av näringslivet» i motsats till när en omsättningskatt uttages vid varje individuellt inköp från en konsuments sida. Denna syn på problemet ger ingen riktig bild av skattebördans fördelning vid olika skattepolitiska förändringar.

Vi framför i annan motion förslag om ändringar i den statliga budgeten för innevarande och nästkommande budgetår. I särskilda motioner krävs en allmän skattereform innefattande bl. a. reformering av beskattningen av företag och enskilda i syfte att främja enskilt sparande och ekonomisk expansion. En särskild utredning bör belysa frågan om finanspolitikens verkningar på produktion och sysselsättning samt på olika folkgruppers ekonomi, varvid särskilt intresse ägnas åt verkan av viktiga omläggningar av skattesystemet. Osäkra slutsatser kan vara bättre än inga, om de behandlas med försiktighet. De kan bidra till en saklig och mera nyanserad of-fentlig debatt.

Inflationen i vårt land under 1950- och 1960-talen sammanhänger bl. a. med den omständigheten att de fackliga organisationerna på arbetsmarknaden hittills måst räkna med en fortgående prisstegring. De har därför vid avtalens uppgörande ansett sig tvingade att räkna med att den samlade lönestegring som uppnås genom avtalen och den förutsedda löneglidningen skall kompensera för den väntade prisstegringen och dessutom ge en rimlig förbättring av reallönerna. Detta är ur deras synpunkt en alldeles naturlig slutsats. Å andra sidan skapas i detta läge genom statens oförmåga att bromsa inflationen ogynnsamma förutsättningar för en framtida minskning av inflationen. Dessutom medför den nuvarande ordningen med avtalsförhandlingar vid olika tidpunkter en besvärlig diskussion om kom-pensation mellan organisationerna. Det medför naturligtvis missnöje bland medlemmarna, i synnerhet inom de organisationer som först förhandlar.

Självklart är att parterna på arbetsmarknaden bör ha full frihet att träffa avtal utan tvång från statens sida. Detta är en viktig sida av vår demokratiska samhällsordning. En annan utgångspunkt för strävandena att uppnå en dämpning av inflationen och åstadkomma en bättre stabilitet i samhällsekonomin är att alla folkgrupper synes vara ense om vikten att penningvärdet bättre än hittills bevaras. Detta gäller oberoende av frågan i vad mån inflationen det ena eller andra året mest härrör från efterfråge-sidan eller mest från kostnadssidan.

Stabiliseringskonferenser som väg till samordning

Mot denna bakgrund förefaller det vara naturligt att regeringen tar initiativet till ett samråd mellan, å ena sidan, arbetsmarknadens parter och, å andra sidan, företrädare för regering och opposition, näringslivets organisationer m. fl. och naturligtvis ekonomiska experter. Ingen folkgrupp kan förväntas vara villig att acceptera en minskad höjning av den nominella inkomsten, t. ex. med 4 à 5 % årligen i stället för 8 à 9 %, om man inte får trygghet för att andra grupper visar en motsvarande återhållsamhet. Under nuvarande förhållanden kan ingen sådan trygghet skapas. Det är här som stabiliseringskonferenser, vilkas förhandlingar förberedes av ett ekonomisk-socialt råd, har en ytterst viktig uppgift att fylla. Alla parter

kan där få tillfälle att göra jämförelser mellan de allmänna riktlinjerna för sina och andras inkomstutveckling. På så sätt kan visshet skapas att återhållsamhet med de nominella kraven leder till mindre prisstegring och inte till någon mindre ökning av realinkomsten. Tvärtom kan man vänta att en dämpning av inflationstakten i Sverige skulle öka vårt näringslivs alltför ringa konkurrensförmåga under de kommande åren och därigenom skapa förutsättningar för en ökad och mindre osäker sysselsättning. Fördelarna härav skulle inte endast tillfalla löntagarna och företagen utan hela folket, bl. a. genom att skatteunderlaget skulle växa och därmed en ökning av skattetrycket undgås. Samtidigt kan vid stabiliseringskonferenser de samhällsekonomiska förutsättningar som är beroende av den statliga ekonomiska politiken samt av beslut från regering och riksdag bättre än för närvarande klarläggas. Även därigenom ges en fastare grund för en bedömning av alla parter av verkningarna av en frivillig samordning av de nominella inkomststegringarna, i syfte att hejda eller väsentligt minska inflationen men samtidigt ingalunda minska utan snarare öka den reella inkomstförbättringen.

Det är naturligtvis arbetsmarknadsparternas uppgift att utforma lämpliga metoder och träffa avtal i enlighet därmed. Men i en demokrati är en offentlig debatt kring alla viktiga ekonomiska spørsmål en självklar sak och säkerligen i längden en väg att minska riskerna för statligt tvång samt öka utsikterna till goda lösningar på frivillig grund. Stabiliseringskonferenser och överläggningar inom ett ekonomisk-socialt råd samt offentlig debatt i anslutning därtill synes kunna förbättra förutsättningarna för en lösning av dessa spørsmål. Ledande personer som tillhör arbetsmarknadens organisationer synes det senaste året ha visat ökad förståelse för betydelsen av att sambandet mellan olika uppgörelser bättre än hittills beaktas och att åtgärder vidtas för att underlätta för parterna att ta hänsyn till den ekonomiska politiken, som i sin tur måste i viss mån anpassas efter och möjligen söka motverka viktiga sidor av uppgörelserna på arbetsmarknaden. De här föreslagna stabiliseringskonferenserna samt det förordade nya ekonomisk-sociala rådet kan naturligtvis användas för en bättre belysning även av andra samhällsekonomiska problem än de här berörda.

Det har sagts att demokrati är styrelse genom debatt. Man skulle i varje fall kunna säga att en frivillig samordning av mäktiga organisationers och stora folkgruppers åtgärder och intressen knappast blir möjlig på annat sätt än genom en upplysande offentlig diskussion samt sådana institutionella former som ger åt envar en bättre överblick över problemens karaktär och konsekvenserna av olika alternativ vad de egna handlingarna beträffar. På denna väg finns det möjligheter att undgå eller i varje fall radikalt minska de risker för statliga ingrepp av mer eller mindre utpräglad tvångskaraktär som eljest åtskilliga observatörer tror sig kunna se avtecknade vid horisonten, om inflationens utveckling inte kan hejdas eller i hög grad

dämpas. Ur vår synpunkt ter det sig som en angelägenhet av stor vikt att stabiliseringsproblemet i rimlig grad kan lösas utan statligt tvång på arbetsmarknaden.

Översikt över några viktiga förslag

Några av de krav på en bättre politik som här ovan berörts och som till en del närmare utvecklats i andra motioner om planering och finanspolitik kan kort sammanfattas på följande sätt:

1. Budgetplaneringen bör göras fastare och utbyggas med ett längre perspektiv framåt. Hänsyn måste självklart tas till reformernas angelägenhetsgrad och kostnader samt det finansiella och samhällsekonomiska »utrymmet» under olika år.

2. En översiktlig nationalbudget bör uppgöras som innefattar en bedömning av framtida tillgång och efterfrågan på olika slag av arbetskraft, i syfte att underlätta en effektiv användning av de samhällsekonomiska resurserna samt tjäna som vägledning för åtgärder i syfte att utan tvång anpassa tillgången på olika utbildad arbetskraft till efterfrågan.

3. En översyn av statsutgifterna bör göras med jämna mellanrum, i syfte att främja kostnadsbesparingar och effektivitet. En sådan översyn bör nu ingångsättas genom en parlamentarisk beredning.

4. Den statliga finanspolitiken bör bättre än som skett under senare år och mera än regeringen föreslagit i den i år framlagda budgeten anpassas efter konjunkturerna. Därigenom samt medelst åtgärder som främjar en svensk produktionsökning och export bör de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna kompletteras så att tryggheten för sysselsättning och inkomst ökas.

5. Regeringen bör på det internationella planet och särskilt inom organisationer, där västeuropeiska industristater medverkar, främja en ekonomisk expansion i den industriella världen. Sverige bör eftersträva en mera utbyggd västeuropeisk konjunkturpolitik för att främja en sådan utveckling med bevarad stabilitet och hög sysselsättning. I detta syfte bör man bl. a. verka för att rådande konjunkturavmattning motarbetas genom en sänkning av räntenivån.

6. En allmän skattereform som gör skattesystemet rationellare bör genomföras till gagn för alla folkgrupper eftersom produktionens utveckling därigenom främjas.

7. Det enskilda sparandet bör uppmuntras genom lämpliga skattepolitiska åtgärder och utgivning av värdefasta obligationer.

8. Krafttag kräves för att begränsa inflationen så att denna hålles nere på en väsentligt lägre nivå än under de senaste två årtiondena. Samråd bör på statligt initiativ äga rum mellan företrädare för regering och riksdag, arbetsmarknadens organisationer, olika delar av näringslivet, konsumentrepresentanter samt fristående ekonomisk expertis. Därigenom ernås gynn-

sammare förutsättningar för en samordning, som skapar trygghet för att en allmän kostnadsuppressning undviks och samtidigt största möjliga reella inkomstförbättring tryggas. Genom sådana stabiliseringskonferenser kan medborgarnas förtroende för statsmakternas vilja och förmåga att med kraft arbeta för penningvärdets försvar stärkas och även förutsättningarna förbättras för kamp mot inflationen.

9. Ett ekonomisk-socialt råd med företrädare för statsmakterna, olika organisationer samt oberoende expertis bör inrättas, i syfte att åstadkomma en bättre belysning av samhällsproblemens verkliga läge och att förbereda de ovan berörda stabiliseringskonferenserna.

10. Konkurrensens värde för rationalisering, effektivitet, sänkta kostnader och varornas anpassning efter konsumenternas behov bör konsekvent tillvaratas. Pris- och kartellnämnden bör ges tillräckliga resurser för sin viktiga prisövervakande verksamhet, som bör utövas så att konkurrensen stimuleras. Marknadshushållningen bör även i övrigt främjas, bl. a. genom en steg för steg genomförd avveckling av hyresregleringen allteftersom sådana förutsättningar kan skapas för att en socialt betryggande utveckling uppnås. Kreditmarknaden bör organiseras med konkurrens på lika villkor som allmän riktpunkt för att främja en god ekonomisk utveckling.

Detta är några sidor av den ekonomiska politik som vi förordar för att i medborgarnas gemensamma intresse mer än genom hittillsvarande politik öka produktionens effektivitet samt främja tryggheten i sysselsättningen och motverka inflationen.

Med hänvisning till ovanstående hemställer vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte

1. uttala att den ekonomiska politiken omlägges så att den bättre än hittills beaktar de ovan framförda synpunkterna och förslagen i avsikt att trygga sysselsättningen, motverka pris- och kostnadsstegringar samt främja produktions tillväxt;

2. särskilt framhålla att genom stabiliseringskonferenser, där arbetsmarknadens parter, vissa andra organisationer, regering och riksdag samt erforderlig expertis deltagar, förutsättningar bör skapas för en frivillig samordning av arbetsavtal, prispolitik och ett lämpligt tillrättaläggande av den offentliga ekonomiska politiken med ökad ekonomisk stabilitet som följd;

3. anhålla att utredning sker om inrättande av ett ekonomisk-socialt råd med uppgift att diskutera och förbereda en effektiv stabiliseringspolitik;

4. hemställa om utgivning av ett värdefast statligt obligationslån med inriktning särskilt på att uppmuntra och trygga den stora allmänhetens sparande, varvid förutsättes att

genom detta lån vunna erfarenheter senare tillgodogöres för att möjliggöra värdefasta försäkringar och skapa ökad trygghet för spararna mot inflationsförluster;

5. hemställa att en parlamentarisk utredning tillsättes för en översyn av statens utgifter i syfte att främja kostnadsbesparingar; samt

6. hemställa att under medverkan av ekonomisk expertis en utredning sker för belysning av olika finanspolitiska åtgärders verkningar på produktion, sysselsättning och inkomstfördelning.

Stockholm den 26 januari 1968

Gunnar Hedlund (cp)

Sven Wedén (fp)
